

«Tajikistan State University of Commerce»

Course name: National economy

Week:9. Infrastructure of the national economy in modern conditions.

Khojazoda Diloar Khairuddin

**«Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон»
Номи фан: Иқтисоди миллӣ**

**Мавзӯи: 9. Инфраструктураи
иқтисоди миллӣ дар
шароити мӯосир.**

Хочазода Диловар Хайруддин

Саволҳои лексия:

- 1. Моҳият ва вазифаҳои инфрасохтори иқтисоди миллӣ**
- 2. Таснифот (гурӯҳбанди)-и инфрасохтор**
- 3. Тавсифи соҳаҳои инфрасохтори нақлиёт, алоқа ва энергетика**
- 4. Муаммоҳо ва роҳҳои баланд бардоштани рушди соҳаҳои инфрасохторӣ**

1. Моҳият ва вазифаҳои инфрасохтори иқтисоди миллӣ :

Мафҳуми инфрасохтор аз калимаи латинии *infra* – зер, поён *struktura* – сохтор, буда маънояш зерсохтор ва ё сохтори ёрирасон мебошад¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,-Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Таърихи пайдоиши инфрасохтор

Дар ибтидои асри ХХ ин калимаро дар соҳаи ҳарбӣ ҳамчун калимаи иншоотҳои ҳарбӣ (базаҳои ҳарбӣ, анборҳои воситаҳои моддӣ, майдонҳои ҳарбӣ) истифода мешуд. Баъди солҳои 40-уми асри гузашта ин мафҳумро дар илми иқтисодиёти ғарб истифода мебарданд. Дар ибтидо ҳамчун комплекси соҳаҳои хоҷагӣ, ки ба саноат ва хоҷагии қишлоқ хизмат мерасонанд, ифода гашта буд. Бо мурури солҳо ин мафҳум васеъ гашта акнун ӯ на танҳо соҳаҳои истеҳсолотро, балки соҳаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистонро дарбар мегирад. Бинобар ин ҳамаи соҳаҳои дигар, ки барои рушди соҳаҳои истеҳсолоти моддӣ – саноат ва кишоварзӣ шароитҳои умумии зарурӣ месохтанд, соҳаҳои инфрасохтори иқтисодиёти милли ҳисоб карда мешуданд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди милли: китоби дарсӣ,-
Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Ба ҷараёни инфрасохтор дохил мешавад:

Аз ин ҷо, инфрасохтор – комплекси объектҳо ва сохторҳои бо ҳам алоқаманде мебошанд, ки барои рушди соҳаҳои истеҳсолоти моддӣ шароитҳои умумии зарурӣ месозанд. Ба инфрасохтор соҳаҳои нақлиёт, сохтмон, алоқа, савдо, энергиятаъминкунӣ, обтаъминкунӣ, гармиатаъминкунӣ, илм, маориф, тандурустӣ, фарҳанг ва дигар соҳаҳои хизматрасонӣ дохил мешаванд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,-Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Соҳаҳои инфрасохтор:

**Ҳамаи соҳаҳои инфрасохторӣ ба 2 гурӯҳ ҷудо мешаванд:
*инфрасохтори истеҳсоли ва инфрасохтори иҷтимоӣ.***

Ба инфрасохтори истеҳсоли соҳаҳои сохтмон, нақлиёт, алоқа, савдо, энергиятаъминкунӣ, обтаъминкунӣ, гармиатаъминкунӣ ва ба монанди инҳо дохил мешаванд. Ба инфрасохтори иҷтимоӣ соҳаҳои илм, маориф, тандурустӣ, фарҳанг ва дигар соҳаҳои хизматрасонӣ дохил мешаванд.

Дар нимаи дуум, аниқтараш дар солҳои 50-ум ва аввали 60-уми асри 20-ум дигаргуниҳои кулӣ дар ҳаёти ҷамъиятии дунё ба вуҷуд омаданд. Дар ин давра дар ҳаёти иқтисодии мамлакатҳои рушдёфтаи ҷаҳон ба ҷои иқтисодиёти индустриалӣ муносибатҳои иқтисодиёти баъдииндустриалӣ (ё иқтисодиёти ахборотӣ) ҳукмрон гаштанд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,-Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Такмилёбии инфрасохтор дар мамлакатҳои рушдкарда:

Дар ин марҳила дар сохтори иқтисодии мамлакатҳои рушдкарда ҳиссаи асосиро ҳам дар истеҳсоли маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ва ҳам дар шуғли аҳолии соҳаҳои хизматрасонӣ ишғол мекунанд. Инчунин дар бозори ҷаҳонӣ низ ва ҳатто дар байни мамлакатҳои ҷудогона муносибатҳои бозаргонӣ мувофиқи тадаботҳои иқтисодиёти баъдииндустриалӣ ҳалли худро меёбанд. Бозор дар ин маҳила бозори истеъмолкунандагон буд. Бинобар ин бисёр мамлакатҳои рушдкарда ва рӯй ба рушд оварда бо роҳи ҷаҳиш кардан суръати афзоиши иқтисодии худро мувофиқи тадаботҳои иқтисодиёти баъдииндустриалӣ тезониданд. Ҳиссаи соҳаҳои инфрасохторӣ дар ин марҳила ҳам дар сохтори маҷмӯи маҳсулоти дохилӣ ва ҳам дар сохтори шуғли аҳолии баланд гашт¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,-Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Таҷрибаи ҷаҳонӣ нишон медиҳад, ки ҳамаи мамлакатҳои рушдкарда ва рӯй ба рушд оварда барои таъмини рушди иқтисодӣ ва иҷтимоии худ дар навбати аввал ба рушди соҳаҳои инфрасохторӣ диққати аввалиндараҷа медиҳанд. Бинобар ин аз ҷумла дар Тоҷикистон ҳам ба рушди соҳаҳои инфрасохторӣ имкониятҳои калон фароҳам оварда шудаанд. Ба ин рушди сохтмони нақлиётӣ, алоқа, истгоҳҳои хурду калони энергетикӣ, обанборҳо, мактабҳо, иншоотҳои тандурустӣ, фарҳангӣ ва ғайраҳо мисол шуда метавонанд.

Рушд додани инфрасохтор дар сатҳи иктисоди миллӣ:

Бояд қайд кард, ки сатҳи пасти рушди қувваҳои истеҳсолкунандаи бисёр шахру ноҳиҳои минтақаҳои Тоҷикистон аз набудани роҳҳои нақлиётӣ, нарасидани энергияи электрикӣ, таъмин накардани об, набудани таълимгоҳҳо ва хизматрасониҳои тиббӣ дар сатҳи даркорӣ ва ба монанди инҳо соҳаҳои инфрасохторӣ саҳт вобастагӣ дорад. Масалан, сари вақт нарасидани воситаҳои истеҳсолот ба корхонаҳои истеҳсоли ва маҳсулоти тайёр кардаи онҳоро ба бозори фурӯш расонида натавоништан ба рушди корхонаҳои истеҳсоли маҳсулот ва хизматрасониҳо имконият намедихад. Мунтазам нарасидани энергияи электрикӣ рушди бисёр корхонаҳоро қатъ мегардонад. Аз набудани инфраструктураи обтаъминкунӣ бисёр корхонаҳои саноатӣ ва кишоварзӣ фаъолият карда наметавонанд ва бисёр дигар мисолҳо¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,
-Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Фаъолияти инфрасохтор барои соҳаҳои иқтисоди миллӣ:

Дар навбати худ бояд қайд кард, ки на танҳо соҳаҳои инфрасохторӣ барои рушди соҳаҳои истеҳсолоти моддӣ шароит месозанд, балки соҳаҳои саноат ва кишоварзӣ ҳам барои рушди дигар соҳаҳо шароити умумии зарурӣ месозанд. Масалан, бе воситаҳои истеҳсолоти дар соҳаҳои саноат сохта шаванда ягон соҳаи дигар рушд ёфта наметавонад. Бе маводу ашёҳои аз маҳсулоти кишоварзӣ сохта шаванда бисёр соҳаҳои саноатӣ ва дигар соҳаҳо, аз ҷумла одамон, ки қувваи асосии истеҳсолкунандаанд ҳисоб мешаванд, рушд ёфта наметавонанд:

Соҳаи саноат ва кишоварзи:

Аз ин ҷо, саноат ва кишоварзӣ ҳам барои рушди дигар соҳаҳои ҷомеа шароитҳои умумии зарурӣ месозанд. Вале ҳангоми шарҳи соҳаҳои базавӣ ва инфрасохторӣ ҳиссаи онҳоро дар сохтани маҳсулоту хизматрасонии ниҳой барои истеъмолкунанда ба эътибор гирифтани лозим меояд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Моҳияти инфрасохтор дар шароити мӯосир:

Бо назардошти инҳо гуфтан мумкин аст, ки инфрасохтор – ин маҷмӯи соҳаҳои мебошанд, ки барои истеҳсоли маҳсулот ва хизматрасониҳои тайёр барои истеъмолкунандагониниҳои ва таъмини фаъолияти ҳаётии ҷамъият шароити умумии зарурӣ месозанд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Рушди соҳаҳои инфрасохторӣ баъзе хусусиятҳои ба худ хосро доро мебошад:

1. Сохтани инфрасохтор бисёр маблағталаб мебошад. Масалан, 1 километр роҳи автомобилии муътадили магистрاليи саҳт пушондашуда ба ҳисоби миёна на камтар аз 1,6-1,8 млн доллар меистад. Ҳамин тавр сохтмони дигар объектҳои нақлиётӣ, алоқа, обтаъминкунӣ, энергиятаъминкунӣ ва ғайраҳо. Бинобар ин ҳангоми сохтани соҳаҳои инфрасохторӣ дар баробари ин корҳо дар як вақт бояд чораҳои зарурии истифодабарии самараноки онҳо низ бояд кор карда шаванд, то ки дар муҳлати пешбинишудаи истифодабарии инфрасохтор онҳо пеш аз муҳлат корношоям нашаванд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

2. Барои сохтани объектҳои инфрасохтор истифодаи техникаи сохтмони инфрасохторӣ дар аксар ҷойҳо бисёр душвор аст. Ин, албатта, сохтани объектҳои инфрасохторро мушкил мегардонад ва бештар вақт бо ҳамин сабаб нобаробар ҷойгиркунонии объектҳои инфрасохтор дар сарзамини мамлакат ба вуҷуд меояд. Масалан, таъмин карда натавонистани бисёр минтақаҳои деҳоти Тоҷикистон ва бисёр дигар хоҷагиҳои ба инфрасохтор эҳтиёҷмандбуда бо роҳҳои нақлиётии қаноатмандкунанда, бо об, бо энергияи электрикӣ ва ба монанди инҳо имкон намедиҳанд, ки ин ҷойҳо ва хоҷагиҳо рушди иқтисодӣ-иҷтимоии худро дар сатҳи қаноатбахш таъмин карда тавонанд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

3. Сохтмони объектҳои инфрасохторӣ метавонад зиёни экологӣ расонад. Масалан, дар натиҷаи сохтани объектҳои нақлиётӣ, обтаъминкунӣ, энергиятаъминкунӣ ва ғайраҳо масофаи зиёди замин барои дигар истифодабарихо қорношоям мешаванд, партовҳо аз истифодаи инфрасохтор муҳити атрофро вайрон мекунад. Бинобар ин ҳангоми сохтан ва истифодабарии инфрасохтор муносибатҳои таъмини рушди устувори ҷамъият бояд риоя карда шаванд, яъне муҳити атроф вайрон карда нашавад ва барои насли оянда мероси зарурӣ боқӣ монда шавад¹.

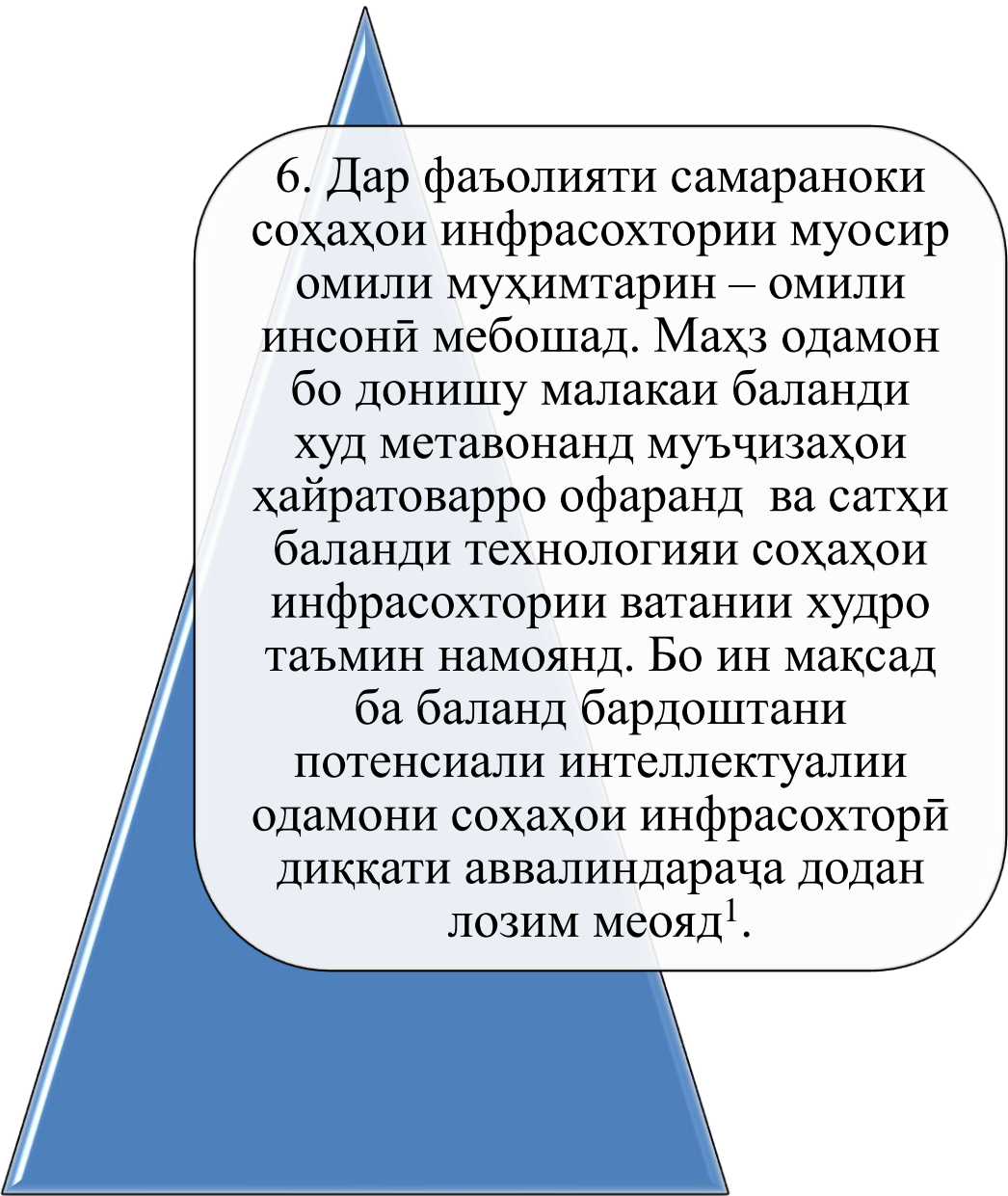
1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

4. Маҳсулот ва хизматрасониҳои соҳаҳои инфрасохторӣ метавонанд дар корхонаҳои давлатӣ ва ғайридавлатӣ ба вучуд оварда шаванд. Вале таъминкунии маҳсулот ва хизматрасониҳои соҳаҳои инфрасохторӣ асосан молҳое мебошанд, ки бе онҳо дигар соҳаҳои ҷамъият фаъолият карда наметавонанд. Бинобар ин таъминкунии маҳсулот ва хизматрасониҳои соҳаҳои инфрасохторӣ молҳои ҳаётан муҳим ҳисоб мешаванд ва онҳо моликияти табиӣ давлат мебошанд. Хариду фурӯши таъминкунии маҳсулот ва хизматрасониҳои соҳаҳои инфрасохторӣ дар бозори монополияи соф мегузаранд, ки дар ин бозор танҳо як фурӯшанда аст – ин ҳам давлат мебошад ва доду гирифт дар ин бозор на бо нархи бозорӣ, балки бо нархи ягонаи муқараркардаи давлат мегузарад¹.

1. Исайнов Ҷ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

5. Харочотҳо ва фоида аз таъминкунии ва истифодабарии маҳсулот ва хизматрасониҳои соҳаҳои инфрасохторӣ бевосита ва бавосита муайян карда мешаванд. Бевосита барои фаъолияти худӣ соҳаҳои инфрасохторӣ истифода мешавад, то ки онҳо фаъолияти рақобатпазирии худро таъмин карда тавонанд. Бавосита дар миқёси давлат ҳисоб қада мешавад. Дар ин ҷо фоида аз истифодабарии таъминкунии маҳсулот ва хизматрасониҳои соҳаҳои инфрасохторӣ ба воситаи соҳаҳои муайян карда мешавад, ки онҳо бо истифодаи маҳсулот ва хизматрасониҳои таъминкардаи соҳаҳои инфрасохторӣ фаъолияти самараноки худро ба роҳ мемонанд, натиҷаҳои баланд мегиранд ва пардохтҳои, ки онҳо ба давлат дар шакли андоз ва дигар пардохтҳо мекунанд, харочотҳои бучети давлатро барои нигоҳдории соҳаҳои инфрасохторӣ садкаратаҳо пушонидани боз фоидаи барзиёд меоранд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

6. Дар фаъолияти самараноки соҳаҳои инфрасохтори муосир омили муҳимтарин – омили инсонӣ мебошад. Маҳз одамон бо донишу малакаи баланди худ метавонанд муъҷизаҳои ҳайратоварро офаранд ва сатҳи баланди технологияи соҳаҳои инфрасохтори ватании худро таъмин намоянд. Бо ин мақсад ба баланд бардоштани потенциали интеллектуалии одамони соҳаҳои инфрасохторӣ диққати аввалиндарача додан лозим меояд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Дар айни ҳол ба соҳаҳои инфрасохтори иқтисоди миллӣ дохил мешаванд: сохтмони роҳҳо, каналҳо, бандаргоҳҳо, купрукҳо, аэропорт, хочагиҳои барқӣ, нақлиёт, алоқа, таъминоти об ва канализатсия, анборҳо, иншоотҳои варзишӣ, илм ва маориф, тандурустӣ ва умуман корхонаҳое, ки ба аҳоли хизмат мерасонанд¹.

1. Ҳақимов Ҳ.А. Иқтисоди миллӣ: асосҳои бехатарӣ ва рақобатпазирӣ. Воситаи таълим. – Душанбе : «Ирфон», 2007. - 488 с.

• ***Бояд қайд намуд, ки аз мафҳуми инфрасохтор ду хусусияти он бармеояд:***

1

- 1) Инфрасохтор барои таъмини иҷроиши функцияҳо дар якчанд соҳаҳо равона карда мешавад, яъне у дорои хусусияти байнисоҳавӣ мебошад. Аз ин ҷо бармеояд, ки у функцияҳои интегратсионӣ (ҳамгирой) байни соҳаҳои истеҳсолот, ноҳияҳо, давлатҳоро иҷро мекунад;

2

- 2) Инфрасохтор неъматҳои моддӣ истеҳсол намекунад ва у функцияҳои таъминоти ро иҷро мекунад. Хулоса, инфрасохтор соҳаи алоҳида иқтисоди миллӣ, ки ба истеҳсолот ва фаъолияти одамон хизмат мерасонад¹.

2. Таснифот (гурӯҳбанди)-и инфрасохтор:

Инфрасохторро аз рӯи аломатҳояш ба гурӯҳҳои зерин ҷудо намудан мумкин аст:

1. Аз рӯи аломати фаъолияти одамон: инфрасохтори истеҳсоли (фаъолияти истеҳсоли, истеҳсоли неъматҳои истеҳсоли ва истеҳсоли неъматҳои истеъмоли). Умуман инфрасохтори истеҳсоли маҷмуи соҳаҳои, ки истеҳсоли воситаҳои истеҳсоли ва истеҳсоли воситаҳои истеъмолиро дар ҷараёни интиқол, гардиш, нигоҳдорӣ ва фурӯши маҳсулот шароитҳои умумӣ фароҳам меорад¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, - Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Вазифаи чунин инфрасохтор ташкил намудани шароитҳои зарурӣ барои нигоҳдории чараёни такрористеҳсоли ҷамъияти мебошад. Вақт, меҳнати муомилотро дар чараёни истеҳсолот кӯтоҳ мекунад, гарчанде ки дар ин чо маҳсулоти ниҳой истеҳсол карда нашавад, аммо меҳнати сарфакардашуда ба арзиши аслии маҳсулот таъсир мерасонад ва даромади миллӣ зиёд мегардад. Ба инфрасохтори истеҳсоли дохил мешавалд: нақлиёт (коммуникатсияи нақлиётӣ), хоҷагии энергетикӣ (коммуникатсияи энергия), алоқа (коммуникатсияи ахборотӣ), таъминоти об ва канализатсия, таъминоти моддӣ-техникӣ ва ғайра¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, - Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

2. Дар айни ҳолл чунин шаклҳои инфрасохтор дар назария кор карда шудааст: инфрасохтори истеҳсоли, инфрасохтори иҷтимоӣ, инфрасохтори бозорӣ, инфрасохтори туризм ва варзиш, инфрасохтори илмӣ-техникӣ, инфрасохтори ҳарбӣ ва ғайра:

3. Инфрасохтор аз рӯи масштаб ба намудҳои зерин ҷудо карда мешавад: инфрасохтори байналхалқӣ, инфрасохтори давлатҳо, инфрасохтори ноҳияҳо, инфрасохтори шаҳракҳо, инфрасохтори маҳалҳо ва ғайра.

Ҳолатҳои фоидаоварии инфрасохтор:

Ташкилҳои инфрасохтор худ аз худ фоида намеорад. Чӣ қадаре ки дараҷаи инкишофи инфрасохтор баланд бошад, ҳамон қадар зудтар сармоя дохил гардида қувваи қорӣ дохил мегардад, рушди иқтисодӣ мафзояд, сатҳи зиндагии аҳоли баланд мегардад. Ва баръакс чӣ қадаре, ки инфрасохтор суст ба роҳ монда бошад, ҳамон қадар истеҳсолот суст инкишоф меёбад ва зиндагии мардум вазнинтар гардида мардум маҷбур мешаванд ба ҷустуҷӯи қор ба шаҳрҳои Руссия, давлатҳои Араб, давлатҳои Ғарб ва ғайра. сафар кунанд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, - Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

3. Тавсифи соҳаҳои инфрасохтори нақлиёт, алоқа ва энергетика:

Рушди инфрасохтор (нақлиёту алоқа), энергетика ва саноат дар Тоҷикистон имкон медиҳад, ки барои рушди устувор ва баланди иқтисодии кишвар ва тавассути он паст кардани сатҳи камбизоатии аҳоли асосҳои моддӣ фароҳам оварда шавад. Ҳамзамон рушди онҳо барои афзоиши шуғли дохилӣ шароит фароҳам оварда, дастрасӣ ва сифати хизматрасониҳои ҳам худӣ ва ҳам дигар хизматрасониҳои иҷтимоиро барои аҳоли (таъминот бо об, санитария, тандурустӣ, ҳифзи иҷтимоии аҳоли, экология) баланд мебардорад, ки онҳо мустақиман ба сатҳи татбиқи ҳамаи вазифаҳои рушд дар Тоҷикистон алоқаманд мебошанд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Дар давраи баъд аз Шӯравӣ фаъолияти *Роҳи оҳани Тоҷикистон* (РОТ) таҳти ислоҳоти ночиз қарор гирифта, барои барқарорсозӣ ва азнавтаҷҳизонӣ ба маблағгузори назаррас эҳтиёҷ дошт. Мутобиқи маълумоти мавҷуда дар солҳои 1995-2002 маҳсулнокии Роҳи оҳани Тоҷикистон аз сабаби ду маротиба таназзул ёфтани ҳаҷми ҳамлу нақл ва 20 фоиз афзоиш ёфтани кормандон то 60 фоиз кам гардид. Сатҳи ҳосилнокии меҳнат низ ба як коргари Роҳи оҳани Тоҷикистон нисбат ба дигар кишварҳои Осиёи Марказӣ камтар мебошад¹”

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Энергетика. Рушди ояндаи Тоҷикистон ва паст кардани сатҳи камбизоатии аҳоли аз бисёр ҷиҳат ба он вобаста мебошад, ки дар иқтисоди кишвар захираҳои энергетикӣ то чӣ андоза самарабахш истифода мегарданд. Рушди энергетика имкон медиҳад на танҳо ҳаҷм ва сифати хизматрасонӣ барои дигар бахшҳои истеҳсоли, ки дар айни замон аз сабаби норасоии қувваи барқ бо иқтисодии нопурра фаъолият мекунанд, афзояд, инчунин ба баланд бардоштани сатҳи дастрасии хизматрасонии энергетикӣ барои аҳоли мусоидат хоҳад кард¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Дар айни замон дар як сол 21 -23 млрд кВт.соат қувваи барқ истеҳсол мешавад, ки тақрибан 99 фоизи он обӣ мебошад. Қисми асосии ин қувва дар НОБ-и Норақ, Сангтудаи 1-Сангтудаи 2 инчунин як қисми Роғун ва дигар НОБ хурду миёнаву калон истеҳсол мегардад, ки он дорои обанбори ҳаҷман хурд буда, имкон намедиҳад, ки иқтидорҳои мавҷуда пурра истифода бурда шаванд. Афзалияти асосии қувваи барқе, ки дар НОБ-и Норақ истеҳсол мегардад, ин арзиши аслии он мебошад (0.3 сенти ИМА), ки ҳанӯз дар давраи Шўравӣ хароҷоти инвестиционии он пўшонида шуда буд¹.

1. Исайнов Ҳ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ, -Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

Гузаронидани ислоҳоти институтсионалӣ ҷиҳати таҳкими заминаи ҳуқуқӣ барои анҷом додани фаъолияти мақомоти марказӣ ва маҳаллии ҳокимияти иҷроия дар бахши инфраструктура, баланд бардоштани нерӯи онҳо, инчунин кам кардани монеаҳои маъмурӣ андешидани маҷмӯи тадбирҳоро пешбинӣ менамояд. Ба Ассотсиатсияи боркашонҳои байналмилалии автомобилӣ фароҳам овардани мақоми мустақил ва муҳайё сохтани ҳавасмандгардонӣ барои оддигардони дастрасии ширкатҳои нақлиётӣ хориҷӣ ба бозори миллӣ даҳлати давлатро ба бозори хизматрасониҳои нақлиётӣ байналмилалӣ маҳдуд гардонида, имкон медиҳад ҳаҷм ва сифати чунин хизматрасониҳо баланд бардошта шавад. Бо дарназардошти сатҳи баланди хароҷоти давлат барои таъсиси объектҳои нави нақлиётӣ омӯзиши масъалаи истифодаи пулакии қитъаҳои алоҳидаи роҳҳои автомобилгард ва шояд ҷорӣ намудани он имкон медиҳад, ки хароҷоти давлат қисман пӯшононида шавад¹.

1. Тағоев Ҷ.Ҷ. Асосҳои микроолиякунонӣ (Воситаи таълим). – Душанбе: «Ирфон», 2006. -

4. Муаммоҳо ва роҳҳои баланд бардоштани рушди соҳаҳои инфрасохторӣ:

Вазифаи баланд бардоштани самарабахшии истифодаи захираҳои мавҷудаи инфраструктура ҷиҳати дар шароити маҳдуд будани имкониятҳои давлат беҳтар ташкил намудани баҳисобгирӣ ва истифодаи судманди амволи давлатӣ нигаронида шудааст. Вазифаи мазкур оид ба инвентаризатсияи (шиносномадиҳии) объектҳои нақлиётӣ ва мушаххасгардони ҳуқуқи моликият ба онҳо, ки дар навбати аввал ба азнавташкилдиҳии корхонаҳои кишоварзӣ ва ба миён омадани роҳҳои автомобилгард алоқаманданд буда, тадбирҳоро дар бар мегирад. Ҳамзамон мутобиқи Стратегияи хусусигардонӣ таҳия ва татбиқи нақшаҳои инфиродии азнавташкилдиҳии корхонаҳои бузурги инфраструктурӣ – Роҳи оҳани Тоҷикистон, Корхонаи воҳиди давлатии ҳавопаймоии «Тоҷик Эйр», ҶСК «Тоҷиктелеком» ва ҶСК «Телерадиоком» пешбинӣ гардидааст¹.

1. Государственное регулирование национальной экономики: учебное пособие /Е.В. Харченко, Ю. В. Вертакова. – 5-е изд., перераб. И др. – М.: ИЦОРУС

Вазифаи пешбурди лоиҳаҳои татбиқшаванда ва нави инфраструктуравии инвестиционӣ ниҳоят муҳим мебошад. Он ба арзёбии иҷрои корҳои сохтмони роҳҳои автомобилгард нигаронида шудааст, ки ҳам дастрасии дохилии байниминтақавӣ ва ҳам баромади кишварро аз бумбасти нақлиётӣ таъмин менамояд. Дар он вобаста ба афзоиши нарх ба маҳсулоти нафт гузаронидани нақлиёт ба манбаҳои алтернативии энергия дар назар дошта шудааст, ки ба беҳбуди таъмини нақлиёт бо сӯзишворӣ мусоидат хоҳад кард¹.

1. Государственное регулирование национальной экономики: учебное пособие /Е.В. Харченко, Ю. В. Вертакова. -5-е изд., перераб. И доп. – М.: КНОРУС, 2011. -328 с

Барои таъмини баланд бардоштани самарабахшии истифодаи захираҳои *мавҷуда* ҷиҳати азнавташкилдиҳии корхонаҳои азими энергетикӣ - «Барқи тоҷик» ва «Тоҷикгаз» тадбирҳо пешбинӣ гардиданд. Татбиқи барномаҳои сохтмони НОБ-ҳои хурд имкон медиҳад, ки ноҳияҳои дурдасти кишвар бо сатҳи баланди камбизоатӣ бо қувваи барқ беҳтар таъмин карда шаванд. Махсусан ба масъалаҳои кам кардани талафоти энергетикӣ, инчунин талафот аз ҷониби истеъмолкунандагон тавачҷӯҳи хос зоҳир мегардад.

Барои пешбурди (пешниҳоди) лоиҳаҳои амалкунанда ва нави инвестиционии автомобили ва энергетикӣ таваҷҷӯҳи махсус зоҳир мегардад. Тадбирҳои пешбинигардида на танҳо ба таҷдид, инчунин ба баланд бардоштани самарабахшии объектҳои амалкунандаи гидроэлектроэнергетикӣ, инчунин сохтмони НОБ-ҳои нав ва азнавсозии корхонаҳои ангишт нигаронида мешаванд. Сохтмони хати интиқоли барқи «Ҷануб-Шимол» имкон медиҳад, ки вобастагии Вилояти Суғд аз содироти қувваи барқ камтар гардад. Ҳамзамон пешниҳоди лоиҳаҳои инвестиционӣ оид ба сохтмони хатҳои интиқоли барқи содиротӣ барои дигар кишварҳои минтақа имкон медиҳад, ки бозори фурӯши қувваи барқи зиёдатии истеҳсолшаванда тавсеа ёбад¹.

1. Государственное регулирование национальной экономики: учебное пособие /Е.В. Харченко, Ю. В. Вертакова. -5-е изд., перераб. И доп. – М.: КНОРУС, 2011. -328 с

Адабиёти истифодашуда:

1. Государственное регулирование национальной экономики: учебное пособие /Е.В. Харченко, Ю. В. Вертакова. -5-е изд., перераб. И доп. – М.: КНОРУС, 2011. -328 с
2. Қодиров Ш.Ш. Назарияи иқтисодӣ: иқтисоди миллӣ ва иқтисоди ҷаҳонӣ: Китоби дарсӣ –Душанбе: Амри илм, 2001. -134 с.
3. Национальная экономика: Учебник /Под. ред. Общ. ред. Р.М. Нуреева. –М.: ИНФРА-М, 2009.
4. Тағоев Ҷ.Ҷ. Асосҳои микроиқтисодиёт (Воситаи таълим). – Душанбе: «Ирфон», 2006. -144 с.
5. Ҳақимов Ҷ. А. Ташкили идораи иқтисоди миллӣ. Василай таълим. – Душанбе: «Ирфон», 2005. - 416 с.
6. Ҳақимов А.Ҷ., Шодиева Т.Г., Каримова М.Т., Қодиров Д.Б., Муминова Ф.М. Иқтисод ва идоракунии минтақа: Китоби дарсӣ. – Душанбе: Деваштич, 2002. – 276 с.
7. Ҳақимов Ҷ.А. Иқтисоди миллӣ: асосҳои бехатарӣ ва рақобатпазирӣ. Воситаи таълим. – Душанбе: «Ирфон», 2007. - 488 с.
8. Ҳақимзода А., Раҷабов Қ. Минтақаҳои озоди иқтисодӣ. Китоби дарсӣ.- Душанбе «Ирфон», 2009. - 467 с.
9. Исайнов Ҷ.Р. Иқтисоди миллӣ: китоби дарсӣ,-Душанбе Ирфон, 2018с, 548с.

ТАШАККУР БА ДИҚҚАТАТОН!